

Jeney Éva (1963–2019)

Nehéz, de tudomásul kell vennünk, hogy Jeney Éva, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének tudományos főmunkatársa, az Irodalomelméleti Osztály tagja, főszerkesztőtársam 2019. január 19-én meghalt. Eltelt három hónap, megszokhattuk már, hogy nincs itt velünk, az Intézet működik egyelőre, ahogy hagyják. De valahogy minden szétesik, érzem azóta is. „Éva meghalt, gondoltam, szólok neked” – hívott Veres András azon a szörnyű napon. Aznap halt meg a nagymamám, 97 éves volt. Évának 56 jutott. 41 évvel kevesebb: vannak kollégáim, nem kevesen, akik nincsenek még annyi idősök.

Évát mint *recitis* szerkesztőtársat ismertem meg igazán. Közvetítő volt: áthidalta az elgondolásunk és az akkori tehetségünk közti különbséget. De igazi közvetítő volt nyelvek, kultúrák, korok és eszmék között is, azt gondolom, nem elválaszthatóan székelyszármazásától. Nemcsak fordított nagyon fontos műveket, de a magyar fordításelméleti-irodalom megkerülhetetlen személyévé vált a témát érintő, általa is szerkesztett kötetekkel, könyvsorozatokkal s tanulmányaival. De ugyanezt nyugodtan kijelenthetjük a biblioterápiával kapcsolatos kutatásai esetében is. Mély, franciás műveltsége nyitottá, állandóan kíváncsivá tette, s ha belekezdett valamibe, ami igazán érdekelte, mindig megkerülhetetlen eredményekre jutott. Szakmai és személyes életem egyik nagy szerencséjére, a *recitit* fontosnak tartotta, s ha elértünk valamit, az igen nagy részben neki köszönhető. S nem csupán annak, hogy az általam ismert talán legjobb szerkesztő volt, de a már említett közvetítő szerepének is. De mindennek a jelentőségét csak utólag veszi észre az ember.

A hangját mindennap hallom, a hiánya látszik keddenként, az intézeti napokon. Különösen az Elméleti Osztályon. Különösen a *recitiben*. Éva mindig mindent megváltoztatott maga körül, mindent jobbra tett, sokkal, de sokkal emberibbé. Maga volt a terápia: úgy mondta azokat a dolgokat, ahogyan és amiket éppen kellett. Könnyedséggel, finom iróniával szerkesztette az életünket, a szövegeinket. Sosem akart bármit teljesen átírni, bízott a jóra irányuló kis javításokban. Mert sokunkkal ellentétben látta, hogy jó lehetne minden, persze elérhetetlenül. Bízott a jó szövegek hatásában, talán ezért nem beszélt nekünk sosem arról a javíthatatlan hibáról, ami megjelent saját életének a szövegében. Talán azért – gondolom én –, mert nem hitt a javíthatatlan rosszban, hibában.

Halála után másként értem Judit imáját a *Septuagintában* (Judit könyve, 9, 5–6): „A te műved volt, ami régen történt, s az is, ami most vagy a jövőben megy végbe. Kigondoltad a jelent és a jövőt, s az történt, amit te akartál. Terveid előállnak és így szólnak: Nos, itt vagyunk! Mert minden utadat előkészítetted, és előre látod ítéletedet.”

Éva mindig segített a jó *tervek* választásában, mert ez a választás mindig ránk, emberekre marad. Tette ezt remek írásaival, fordításaival, de – s ez most fontosabbnak tűnik a pótolhatatlansága miatt – azzal leginkább, hogy szólt hozzánk, társunk volt.

Ha ez a világ lehetne jó, mert azért van, mert jónak kell lennie, akkor Éva mindig velünk marad. Van értelme – mondjuk gyarlón, anélkül, hogy értenénk.

Hegedüs Béla